

Rauman Pyhän Ristin kirkko

Rauman evankelis-luterilaisella seurakunnalla on värikäs syntyhistoria ja arvokas perimä kristillisenä läsnäolon kirkkona.

**RAUMAN
SEURAKUNTA**

Tervetuloa Rauman Pyhän Ristin kirkkoon

Fransiskaanit rakennuttivat Pyhän Ristin kirkon jo 1400-luvun lopulla. Italialaisen Franciscus Assisilaisen perustaman munkki-järjestön jäsenet saapuivat Raumalle todennäköisesti kaupungin perustamisen aikoihin vuonna 1442.

Kirkon alkuperäiset urut on valmistanut urku-rakentaja Nils Strömbäck v. 1784. Uruista on enää jäljellä julkisivun puuosat. 1797 julkisivuun lisättiin veistokoristeita ja maalaus, joka esittää kuningas Davidia. Kuvatekstinä on Psalmi 108.

Vuosisadan lopulla fransiskaanit rakennuttivat luostarikirkon Raumanjoen pohjoisrannalle. Pyhän Ristin kirkon kaksilaivainen pohjakaava noudattaa saarnaveljien kirkolle luonteenpiirteistä muotoa. Päälaiva jatkuu saman levyisenä kuoriin ja sen pohjoispuolella on kolmen pilarin erottama kapea sivulaiva. Ulkomuodoltaan kirkko muistuttaa muita satakuntalaisia harmaakivikirkkoja.

Fransiskaanien saarnaveljestön toiminta ulottui Pohjanlahden rannikkoa pitkin pohjoiseen sekä sisämaahan, Hämeeseen asti. 1400-luvulla rakennettiin fransiskaaniluostarit myös Viipuriin ja Kökariin.

Rauman luostariyhteisö lakkautettiin uskonpuhdistuksen yhteydessä Kustaa Vaasan aikana, vuonna 1538. Luostarin alueelle ja sen rakennuksiin sijoitettiin kruunun kunnankaankartano kruununtalleineen.

Luostarin päätäila luovutettiin seurakunnalle pappilaksi. Kirkon vaiheista luostarin lakkauttamisen jälkeen 1500-luvulla tiedetään hyvin vähän.

Myös kaupunkiseurakunta rakensi 1400-luvulla oman kivikirkon vanhan puukirkon tilalle. Tämä Pyhän Kolminaisuuden kirkko tuhoutui tulipalossa vuonna 1640. Kirkon rauniot sijaitsevat Kalatorin laidalla Vanhassa Raumassa.

Pyhän Ristin kirkosta tuli luterilainen kirkko vuonna 1640. Luterilaisena kirkkona sen oletetaan jatkaneen luostarikirkon jälkeen jo 1500-luvulla.

Nykyisen kirkon uusklassinen länsitorni on rakennettu Pyhän Kolminaisuuden kirkon raunioista otetuista kivistä vuonna 1816. Torni toimi Pohjanlahden merenkulkijoiden maamerkinä, ja kirkonkellot kutsuivat seurakuntalaisia jumalanpalvelukseen.

Apostoli- ja pyhimysveistosten koristaman renessanssiajan saarnastuolin yläreunassa on latinaksi raamatunlause: "Menkää kaikkeen maailmaan ja saarnatkaa evankeliumia kaikille luoduille" (Mark. 16:15). Saarnastuoli on valmistettu Pohjois-Saksassa vuonna 1625.

Kristuksen kirkastus Tabor-vuorella -aiheinen kuori-ikkunan lasimaalaus on valmistettu Berliinissä. Sen on lahjoittanut kirkkoon vuonna 1891 kunnallisneuvos J. W. Söderlund.

Kirkon kuorissa olevat keskiaikaiset seinä- ja holvimaalaukset esittävät tiivistetysti koko raamatullisen pelastushistorian, jossa Neitsyt Maria on keskeisessä osassa. Maalaukset on tehty piispa Arvid Kurjen aikana. Piispa kävi tarkastusmatkalla Raumalla Ristin Ylentämisen päivänä 14.9.1512, jolloin kirkon arvioidaan olleen valmis.

Margareta Jonsonin (Jussoilan) votiivitaulu

Kirkon kuorissa on esillä vanhin Suomessa säilynyt votiivitaulu. Taulu on tehty pormestari Matts Jonsonin (Jussoila) tyttären Margaretan muistoksi. Hän kuoli ruttoon 15.7.1572.

Ristiinnaulitun ympärillä Maria ja Johannes. Ristin juurella Aatamin pääkallo ja reisiluu. Kuvassa taulun mahdollinen lahjoittaja, vainajan vanhin poika Johannes Jussoila, joka oli hyvin koulutettu Roomassa jesuiittojen Collegium Germanicumissa ja osallistui myös vastauskonpuhdistuksen toimintaan. Kunnioitettu kirkkoherra on Martinus Olavi.

Taulun kehyksessä on teksti: Herran vuonna 1572 15. heinäkuuta nukkui kuolon uneen vaimo Margareta Matz Jonsonin, pormestarin

tytär Raumalla. Jumala hänen sieluaan ilahduttakoon iankaikkiseen.

Taulun alareunassa on hautajaisaatosta kertova valitusruno:

Kun karskina, terveenä elin,
ei ystävät kääntyneet mulle selin,
mutta kun Jumala mun
täältä kutsui pois,
niin oli kuin ei mulla ystävää ois.

Kaikki pakeni
kaupungista päästäkseen,
rokasja köyhä,
Jumalata välttääkseen.

Mun köyhät lapseni
soi mulle kunnian
saattaakseen äidin
ruumiin hautahan.

He olivat vielä sangen vähäiset,
paareja kantamahan lapsoset,
eikä miestä naista löytynyt,
jok´ ois työhön hähän ryhtynyt,

Margareta Jonsonin (Jussoilan) votiivitaulu.

Messinkikruunu kirkon keskikäytävällä on raumalaisen Johannes Weilanuksen lahjoittama. Hän toimi majoitusmestarina kolmikymmenvuotisessa sodassa. Mahtavassa 24 -haaraisessa kruunussa olevan kaiverruksen mukaan se on hankittu "oikeauskoisen kotikirkon kaunistukseksi" ja ripustettu kirkkoon vuonna 1655.

niin täytyi härkain
tehdä parhaansa,
vetäen reellä ruumiin hautaansa.
Käy Matias poikani
härkiä taluttaen,
kun muilla kellään
ei siihen halua lain.

Rutivanha vaimo Karin-nimeltään,
anoppini, sai ajaa härkiään.

Mutta seurasi poikani

Benediktus ja Martimus

ja heitä Josef ja Laurentinus.

Kirkkoherramme, kunnian mies
ja rakas vaimonsa paikkansa ties.

He ruumiilleni kunnian antoivat

ja Topiaan tavoin
maahan saattoivat.

Tääl' lepää nyt ruumiini

tuomioon asti

ja luona Jumalan

sielu niin ihanasti.

Kirkkolaiva ripustettiin eteiseen vuonna 1967.

Kirkontornin eteisessä oleva kirkkolaiva lahjoitettiin seurakunnalle kaupungin 525 -vuotisjuhlan yhteydessä vuonna 1967. Kyseinen kirkkolaiva mukailee Raumalla vuonna 1860 rakennettua fregatti Osmaa.

Tänäkin päivänä pyhäkön rauhan ja lukuisten taidearteiden vaikuttavuuden voi tulla kokemaan Pyhän Ristin kirkkoon. Kirkko on avoinna joka päivä. Joka sunnuntai Pyhän Ristin kirkossa on messu klo 10, johon kaikki ovat tervetulleita.

"Vapahtajani. Tee minusta rauhasi välikappale." Franciscus Assisilainen. Kuvanveistäjä Jussi Vikaisen tekemä Pyhää Fransiskusta esittävä pronssiveistos vuodelta 1973.

Kuvanveistäjä Kerttu Horilan patsas kirkon penkillä virsikirjan kanssa. Virsikirja on auki virren 195 kohdalta.

Lehterikaiteen maalaukset

Lehterikaiteen kuvasarja kuvaa marttyyrikuoleman kokeneita apostoleja. Kuvat on tehnyt kirkkomaalari Jonas Bergman vuonna 1757. Kuvan alla säepari kunkin kuolintavasta (marttyyrit):

1. Jesus mailman pelasti, Wereläns Isän sovitti
2. Johannes casti, opetti Herodes hänet lopetti.
3. Mattheus ensist pilcatan, Sitt´templis pää pois hacatan.
4. Marcus fangina ollessans, Jesust cunnioitta cuolollons cans.
5. Tääl´Lucas cuoli hirsipuus, Siell´armost annet´elo uus.
6. Johannes racas Jesuxell, Näist´caikist´on cuollu wuotell´.
7. Pietar vanhin apostoli, Ristin pääll´rohkiast´cuoli.
8. Jacobin pää tääl´pois lyötin, Siel taiwan ilo annettiin.
9. Andreas ylösalaisin, Ristin päälle ripustettiin.
10. Thimoteus keihäällä pistettiin, Cuin saarnas tähden mestattiin.
11. Philippus Jesust seuras tääll´, Ja hengens annoi ristin pääll.

12. Bartholomeus syljettiin, Ja eläwäldä nyljettiin.
13. Jagob jalo wähembi, Nuijal-l´päiwild poistettiin.
14. Simon Zelotes. Teksti on muutettu, ollut:
Simonin kiivaus maxettiin, Miec-call joll caula leikattiin
15. Daniel (maalattu 1891)
16. Matthias majoill´suloisill´, On lähten kiwill´kiuckuisill´.
17. Sen palkan pahan Pawal´sai, Ett´böwel hanel-d´pään pois löi.
18. Myös wäkiwalda Barnaban, On saattan martyr on cuoleman.
19. Timoteuxest sanotan, Ett´cuoleman on nujast saann´.
20. Stephanus kiwill´surmattiin, Häll´taiwan cunnia arvattiin.
21. Esaias (vuodelta 1891)
22. Moses (vuodelta 1891)
23. Judas Jacobi Martyr myös, On ristin päällä cuolon työs.

Kirkonkellari

Kirkon pohjoispuolella sijaitsee kirkkotarhan ulkopuolella harmaakivi-rakennus, joka mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1704 kirkonkellarin nimellä.

Vuonna 1708 pidetyssä piispan-tarkastuksessa kehoitettiin korjaamiseen, jotta siellä voitaisiin säilyttää ehtoollisviiniä.

1730-luvulla holvatuksi sanottu kirkonkellari toimi kalkkivarastona tai mahdollisesti jopa kalkkihautana. Tällöin myös sen kattotuolit ja paanukatto uusittiin.

1772 kirkonkellari liittyi kaupungin tulliaitaan. Maaseurakunnan viina-pannuja kerrotaan myös säilytetyn rakennuksessa.

1800-luvun alkupuolella se oli sisä- ja ulkoseiniltään rapattu- na kaupungin ruiskuhuoneena ja 1870-luvulla puuvarastona.

1970-luvulla suunniteltiin kirkkomuseon sisustamista rakennukseen.

Nykyisin kirkonkellarissa pidetään kesäisin taidenäyttelyitä.

**RAUMAN
SEURAKUNTA**

Rauman seurakunta

Kirkkokatu 2

26100 Rauma

www.raumanseurakunta.fi

Kuvitus: Rauman seurakunta